

УДК 614.876:504.75.05

**ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ В
ПІСЛЯЧОРНОБИЛЬСЬКИЙ ПЕРІОД**

Грубінко В. В.¹, Грубінко А. В.²

¹Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

²Західноукраїнський національний університет

E-mail: v.grubinko@gmail.com

У післячорнобильський період проблема формування здоров'я населення України набула комплексного характеру та охоплює екологічні, медичні та соціально-психологічні аспекти. За результатами соціологічного дослідження, проведеного із застосуванням експертних оцінок науковців і управлінців, встановлено, що найбільш небезпечними наслідками Чорнобильської катастрофи є екологічні. Друге місце за рівнем небезпеки займають медичні наслідки, а третє – соціально-психологічні [1]. Експерти одностайно підкреслюють довготривалий характер екологічних наслідків, які продовжують впливати на стан здоров'я населення. При цьому соціально-психологічні наслідки, зокрема тривожність, стрес і зміна способу життя, також мають значну тривалість впливу. Серед ключових чинників, що визначають формування здоров'я, важливе місце займає сприйняття населенням небезпеки радіаційного впливу. За оцінками науковців, саме цей фактор є провідним, тоді як зміна способу життя та рівень інформаційного забезпечення займають наступні позиції. Натомість управлінці першочергове значення надають соціально-економічним заходам, що свідчить про різницю у підходах до оцінки факторів ризику.

Аналіз правового забезпечення соціального захисту постраждалого населення показав, що, незважаючи на прийняття у 1991 році відповідного законодавства, реалізація гарантій залишається недостатньою. Особливо це стосується медичного забезпечення, яке, за оцінками експертів, погіршилося впродовж останніх років [2]. Зокрема, відзначається зниження якості первинної медико-санітарної допомоги, обмежений доступ до спеціалізованих медичних послуг, а також недостатній розвиток профілактичних заходів і майже повна відсутність

психотерапевтичної допомоги. Важливим аспектом є збереження високого рівня сприйняття радіаційного ризику серед населення. За результатами дослідження, радіаційний фактор залишається провідним серед 31 визначеного чинника ризику, особливо серед осіб віком 40–54 роки та представників професій, пов'язаних із підвищеною відповідальністю (медики, вчителі, працівники сільського господарства). Значною мірою такі оцінки обумовлені недоліками інформаційного забезпечення. Встановлено, що відсутність системності, нерегулярність та фрагментарність подання інформації про наслідки аварії призводять до формування інформаційного дефіциту. Це ускладнює адекватне сприйняття ситуації населенням і негативно впливає на формування моделей поведінки. Основними джерелами інформації залишаються засоби масової інформації – преса, радіо та телебачення. Водночас значну роль відіграють місцева влада, медичні працівники, соціальне оточення, проте їх значущість варіює залежно від регіону [3].

Отже, формування здоров'я населення у післячорнобильський період визначається сукупністю екологічних, медичних та соціально-психологічних факторів. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного підходу, який передбачає вдосконалення системи медичного забезпечення, підвищення ефективності соціального захисту та покращення інформаційної політики.

Список літератури:

1. Bazyka D. A., Pryszyzhnyuk A., Gudzenko N., Dyagil I. Epidemiology of late health effects in Ukrainian Chornobyl cleanup workers. *Health Physics*. 2018. Vol. 115, №. 1. P. 161–169. DOI: 10.1097/HP.0000000000000868.
2. Janiak M. K., Kamiński G. Thyroid cancer in regions most contaminated after the Chernobyl disaster. *Biomed. Phys. Eng.* 2024. Vol. 14, №. 3. P. 299–308. DOI: 10.31661/jbpe.v0i0.2402-1722.
3. Volosovets O. P., Kryvopustov S. P., Mozyrska O. V. Post-Chernobyl Trends in the Prevalence of Diseases and Morbidity in the Childhood Population of Ukraine. *Світ медицини та біології*. 2018. № 2. (64). С. 15–24. DOI: 10.26724/2079-8334-2018-2-64-15-24.